

Beïnvloeding van de lichaamstemperatuur door orale anticonceptiva

R.H.B. MEYBOOM
D.J. MARTIN

Bij een patiënte kon een langdurige 'subfebrile' temperatuur in verband worden gebracht met het gebruik van een oraal anticonceptivum (Microgynon® 30). Het is bekend dat progesteron een stijging van de lichaamstemperatuur van ongeveer 0,5°C kan veroorzaken. Een overeenkomstig effect van progestageen-bevattende anticonceptiva ligt voor de hand, maar wordt in de gangbare informatiebronnen niet vermeld. Onbekendheid met de mogelijke invloed van orale anticonceptiva op de temperatuur kan tot onnodige ongerustheid en onderzoek aanleiding geven.

Meyboom RHB, Martin DJ. Beïnvloeding van de lichaamstemperatuur door orale anticonceptiva. Huisarts Wet 1990; 33(12): 488-90.

R.H.B. Meyboom, arts; D.J. Martin, huisarts te Schagerbrug.

Correspondentie: R.H.B. Meyboom, Bureau Bijwerkingen Geneesmiddelen, Postbus 5406, 2280 HK Rijswijk.

Inleiding

Een matige verhoging van de lichaamstemperatuur (<1°C), vaak subfebril genoemd, kan velerlei oorzaken hebben en daardoor de arts voor diagnostische problemen plaatsen. Wij beschrijven een patiënte bij wie lang bestaande 'subfebrile temperatuur' aan het gebruik van een oraal anticonceptivum kon worden toegeschreven.

Ziektegeschiedenis

Mevrouw A is een gezonde vrouw van 35 jaar, moeder van twee kinderen; in het verleden heeft zij geen ziekten van betekenis doorgemaakt.

Sinds enige tijd voelde zij zich futloos en sneller vermoeid en was de libido wat verminderd. Hoewel de mogelijkheid van een verband met het orale anticonceptivum dat zij gebruikte (Microgynon 30) was overwogen, was dit geen aanleiding geweest om het gebruik te staken. Tijdens een diarreeperiode werd verhoging van de temperatuur gevonden, schommelend tussen 37,5 en 38°C (rectaal gemeten); 's morgens waren de waarden lager (36,9-37,2°C). Bij oriënterend internistisch onderzoek werden geen afwijkingen vastgesteld; de bezinking was met 14 mm in het eerste uur niet verhoogd. De temperatuur bleef echter aan de hoge kant, hetgeen samen met de (al dan niet met de pil samenhangende) malaiseklachten reden was voor enige ongerustheid.

Toen de orale anticonceptie twee jaar later in verband met een lichte stijging van de bloeddruk werd onderbroken, viel al na korte tijd op dat de temperatuur daalde tot waarden tussen 36,6 ('s morgens) en 37,1°C ('s avonds). Bovendien voelde patiënte zich fitter, weer net als vroeger.

Omdat nu de verdenking op een verband met de pil was gerezen, werd besloten om de proef op de som te nemen door het anticonceptivum opnieuw in te nemen. Patiënte zou gedurende drie cycli een basale temperatuurcurve opnemen ('s morgens voor het opstaan rectaal gemeten): cyclus 1 als uitgangswaarde, cyclus 2 als testcyclus en cyclus 3 als controle. De resultaten hiervan zijn weergegeven in de figuur.

Cyclus 1 vertoonde een normale curve,

waarbij de lichte stijging van de temperatuur omstreeks de 18e dag van de cyclus waarschijnlijk een voorafgaande ovulatie weerspiegelt. De gemiddelde temperatuur was in de eerste helft van de cyclus 36,6°C (berekend over de dagen 2-16; spreiding 36,5-36,7) en in de tweede helft 36,9°C (dagen 17-28; spreiding 36,8-37,1).

Tijdens de tweede cyclus, waarin de pil werd gebruikt, vertoonde de curve geen bifasisch verloop. Gerekend vanaf de tweede dag van het gebruik totdat de pil werd gestopt, was de gemiddelde temperatuur 37,1°C (spreiding 36,9-37,2), dus vrijwel gelijk aan die van het tweede gedeelte van cyclus 1.

Nadat het gebruik van de pil was beëindigd, daalde de temperatuur gedurende de onttrekkingsbloeding tot 36,7°C en stabiliseerde hij zich in de volgende 11 dagen op gemiddeld 36,6°C (spreiding 36,5-36,9). Tijdens het gebruik van de pil was de (ochtend)temperatuur dus met ongeveer 0,5°C gestegen. De incidenteel gemeten middagtemperatuur was tijdens het gebruik van de pil eveneens hoger (37,7-37,9°C) dan tijdens de cycli 1 en 3 (37,1-37,4°C). Bovendien voelde patiënte zich tijdens cyclus 2 weer minder goed.

Beschouwing

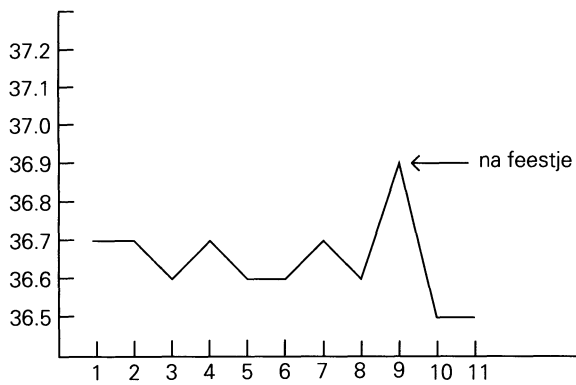
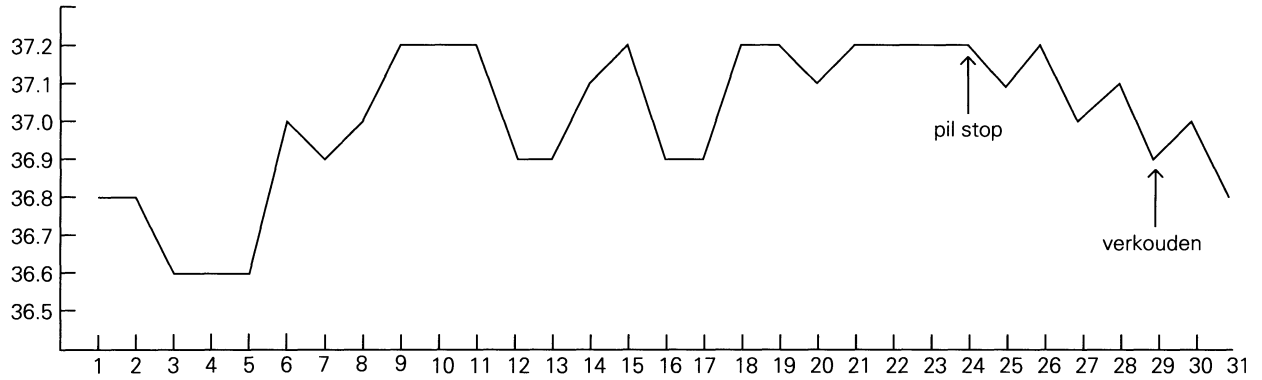
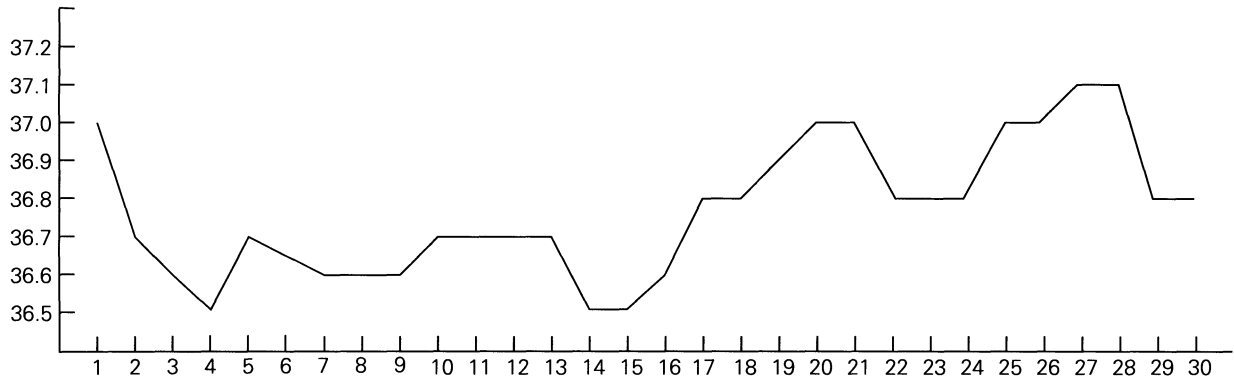
De leerboeken fysiologie bevatten slechts weinig informatie over de invloed van progestagenen en de menstruele cyclus op de lichaamstemperatuur. In het hoofdstuk over de temperatuurregulatie in het 'Textbook of medical physiology' is er bijvoorbeeld geen enkel woord aan gewijd.¹ Bekend is echter dat de lichaamstemperatuur onder invloed van progesteron kan stijgen.^{2,3} Het progesteron dat na de ovulatie door het corpus luteum wordt uitgescheiden, veroorzaakt een lichte stijging van de temperatuur met 0,5°C. Het ligt dan ook voor de hand dat het gebruik van progesta-

Figuur (pag. 489) De temperatuurcurven van de drie cycli.

Cyclus I: zonder orale anticonceptie

Cyclus II: tijdens gebruik pil (Myrogynon 30)

Cyclus III: na staken pil; de meting werd na de 11e dag afgebroken.

geen-bevattende orale anticonceptiva vergezeld kan gaan met enige verhoging van de temperatuur.

Zoals door *Van Dijke en Mudde* is uiteengezet, kunnen geneesmiddelen op uiteenlopende manieren verhoging van de lichaamstemperatuur veroorzaken;⁴ een groot aantal verschillende geneesmiddelen kunnen dit effect hebben.⁵ In de gebruikelijke informatiebronnen (*Farmacotherapeutisch kompas, Repertorium, Informatarium medicamentorum, Meyler's side effects of drugs*) wordt echter niet gewezen op een mogelijke invloed van orale anticonceptiva of progestagenen op de lichaamstemperatuur. In de literatuur werd slechts één artikel gevonden waarin – zonder dat details werden gegeven – temperatuurstijging onder invloed van orale anticonceptie werd genoemd.⁶

Zoals de beschreven geschiedenis illustreert, kan onbekendheid met de invloed van orale anticonceptiva op de temperatuur bij gebruikster en arts aanleiding geven tot onnodige ongerustheid en diagnostisch onderzoek.

Dankbetuiging

Met dank aan collega H. Kossen-Boot voor haar medewerking en collega P.J. Boerrigter (Scheerling Nederland BV) voor zijn waardevolle opmerkingen.

Literatuur

- ¹ Guyton AC. Textbook of medical physiology. Philadelphia: Saunders, 1986.
- ² De Mouzon J, Testart J, Lefevre B, Pouly JL, Frydman B. Time relationships between basal body temperature and ovulation or plasma progesterone. *Fertil Steril* 1984; 41: 254-9.
- ³ Keele CA, Neil E, Joels N. Samson Wright's applied physiology. Oxford: Oxford University Press, 1983.
- ⁴ Van Dijke CPH, Mudde AH. Koorts door een geneesmiddel? *Ned Tijdschr Geneesk* 1986; 130: 1873-6.
- ⁵ Davies DM. Textbook of adverse drug reactions. Oxford: Oxford University Press, 1985.
- ⁶ Spona J, Schneider WHF. Central and peripheral parameters of the menstrual cycle under the influence of a new combined oral contraceptive. *Acta Obstet Gynecol Scand* 1976; Suppl.54: 45-50. ■

Abstract

Meyboom RHB, Martin DJ. Oral contraception and body temperature. *Huisarts Wet* 1990; 33(12): 488-90.

The case is described of a woman with long-standing 'subfebrile' temperature, which appeared to be related to the use of an oral contraceptive (Microgynon 30). Progesterone is known to increase the body temperature by up to 0.5 °C. Progestagen-containing contraceptives are likely to have a similar effect, but this is not mentioned in the package insert or other common sources of information. Temperature elevation associated with oral contraception may cause unnecessary concern and investigations.

Key words Contraceptives, Oral.

Correspondence R.H.B. Meyboom, Bureau Bijwerkingen Geneesmiddelen, PO Box 5406, 2280 HK Rijswijk, The Netherlands.